ULEPOST Special

juni 2016

Natuur-lijk wijzer!

Educatief aanbod natuur en duurzaamheid voor basisonderwijs Deventer schooljaar 2016-2017

nmegids.nl

INHOUD

Buitenlessen bij de Ulebelt	2
Boerderijlessen	2
Beleef de seizoenen	2
Honingbij: les van de imker	2
Met de Veldwerkkar op pad	2
Vlinderles	3
Vogels spotten	3
Ontdek de Kinderboerderij	3
Op excursie met je klas	3
Struinen door natuur in de stad	3
Struinen langs Ruimte voor de rivier	4
Materiaalzendingen	4
Leren in je eigen schoolomgeving	4
Thema Afval	5
Thema Energie, klimaat en duurzaamheid	6
Thema Kriebelbeestjes	7
Thema Water	7
Zelf ontdekken - maken - doen	8
Smaaklessen	9
Tuinieren	9
Schoolreis naar de Ulebelt	10
De Ulebelt biedt nog meer	10
Speciaal voor leerkrachten	10
Veldwerkprojecten IVN	10
De kleine lettertjes	11
Jaarkalender	11
Checklist aanbod	12
Colofon	12

Educatief aanbod nieuwe schooljaar

Basisscholen in Deventer kunnen gebruik maken van het educatieve aanbod van de Ulebelt over natuur, milieu en duurzaamheid. Deze Ulepost Special geeft een overzicht van het aanbod voor het komende schooljaar. Het gehele aanbod aan buitenlessen en materiaalzendingen, leskisten en projecten staat beschreven: bewaar deze Ulepost dus goed!

Op de achterkant een opsomming van alle producten, handig als checklist voor de bestellingen. De Ulebelt wil met dit aanbod leerkrachten ondersteunen bij natuuronderwijs (en lessen biologie, techniek) door lesstofvervangend materiaal te bieden over natuur en duurzaam-heid, zowel ín de klas als –vooral ook- daarbuiten.

Behalve de lessen, materiaalzendingen en leskisten, kunt u de hulp van de Ulebelt ook inroepen als u bijvoorbeeld het schoolplein wilt vergroenen, de educatieve mogelijkheden van de buitenruimte en directe schoolomgeving wilt benutten.

Over de mogelijkheden voor inschrijven, uitleen en voorwaarden leest u achterin deze Ulepost meer.

Ulebelt

Uitgave van Stichting De Ulebelt

Buitenlessen bij de Ulebelt

Buitenonderwijs vormt educatief gezien een sterke onderwijsvorm. Buiten leren kinderen met echt, levend en natuurlijk materiaal, met al hun zintuigen. de Ulebelt biedt meerdere buitenlessen.

Boerderijlessen

De boerderijlessen op de kinderboerderij van De Ulebelt zijn er op 4 niveaus en elk jaar volgeboekt.

De kleuters gaan in **Aai eens een konijn** aaien en knuffelen met de dieren op de boerderij. Deze les is goed te combineren met het lenen van de Speelboerderij. Kinderen uit groep 3-4 zijn echte hulpboeren tijdens de les **Ik ben boer-in:** zij helpen met voeren en uitmesten. Groep 5-6 verdiept zich in de producten van een boerderijdier in de les **Van dier tot supermarkt**. Kinderen van groep 7-8 verdiepen zich in de relatie **Mens en dier** en bekijken bijvoorbeeld huisvesting van dieren. Bij alle buitenlessen hoort een voorbereide leskist, uit te voeren door leerkracht in de klas. Voor een beperkt aantal groepen is er plek op een boerderijles het komende schooljaar, dus wacht niet te lang met reserveren! Net te laat met reserveren? Denk dan eens aan de ontdekkisten '**Ontdek de Kinderboerderij**'.

Beleef de seizoenen voor groep 1-4

Voor jonge kinderen heeft De Ulebelt natuurontdekkingstochten ontwikkeld, gericht op zintuiglijke beleving van de seizoenen, uit te voeren als een doe-het-zelf-les bij De Ulebelt.

Voor kleuters (en peuters) zijn er het succesvolle **Lentepad** en **Herfstpad**. De kleuters lopen hun seizoentocht langs opdrachten, waarbij handpop Oeroeboeroe de Uil, een centrale rol speelt.
Er zijn ook seizoens¬paden voor groep 3-4: **Lentekriebels** en **Speuren met herfstkleuren**. Groep 3-4 gaat wat uitgebreider op ontdekkingstocht over het terrein, met onderweg seizoensopdrachten, zoals speuren naar sporen.
Deze seizoenstochten zijn doe-het-zelf-tochten voor leerkrachten: de Ulebelt zorgt ervoor dat de materialen (opdrachten en borden) klaar staan, de leerkracht voert de les zelfstandig uit. Ter voorbereiding heeft de leerkracht al de handleiding ontvangen. De kinderen gaan in kleine groepjes langs de opdrachten, voor begeleiding neemt de leerkracht een aantal hulpouders mee.

Honingbij: les van een echte imker!

Elk schooljaar in mei/juni komen de imkers van de Deventer Imkervereniging naar de Ulebelt om kinderen te vertellen over de imkerij en honingbijen.

Jaarlijks is er plek voor maximaal 20 groepen om een imkerles te volgen en een kijkje te nemen in de bijenkasten. Kinderen leren daar veel over het leven in een bijenvolk en het opvangen van de honing. Een klein onderzoekje in de tuin bij bloemen en het zelf rollen van een kaars van bijenwas hoort ook bij deze les. Ter voorbereiding krijgen leerkrachten een leskist in de klas, met daarin een introductie op het onderwerp.

Met de Veldwerkkar op pad, groep 4-8

Er is een leuke veldwerkactiviteit op de Ulebelt voor groep 4 t/m 8 ; in de vorm van de veldkar, een **ontdekkingsles op wielen**. Deze mobiele kar bevat alle spullen en opdrachten voor een gerichte, zelfstandige, ontdekkingstocht voor de leerlingen. Alle opdrachten worden uitgevoerd op het terrein van de Ulebelt. In groepjes van 4 worden de leerlingen aangezet om zelf na de denken over de planten en dieren die ze op hun avontuur tegenkomen. Een avontuur dat ze meeneemt langs bomen, bloemen, gallen, vogels, bodemdiertjes en nog meer!
De opdrachten in de veldkar zijn ontworpen om door de

kinderen zelfstandig leesbaar en uitvoerbaar te zijn. Aan de leerkracht de taak om de opdrachten uit te delen en de kans om rond te lopen bij de groepjes.
De opdrachten in de veldkar zijn niet gebonden aan een volgorde en hebben een verscheidenheid aan onderwerpen. De leerlingen hoeven zeker niet elke opdracht gedaan te hebben aan het eind van één les. De veldkar kan dus een flexibele tijdsindeling bieden waarbij je zelf kan bepalen hoeveel tijd jouw klas er aan kan en wil besteden. Samen met de natuurspeeltuinen van de Ulebelt is het zelfs een leuk idee zijn om er een heel dagdeel plezier te hebben.

Vlinderles in Ulebelt-tuin, groep 5-6

Deze doe-het-zelf-buitenles over de kleurige vliegers vindt plaats op het terrein van de Ulebelt, in en om de vlindertuin van de Ulebelt. De leerlingen bestuderen vlinders aan de hand van een werkboekje. Ze bekijken de lichaamsbouw, onderzoeken of het goed vlinderweer is en gaan op zoek naar voedsel voor vlinders en rupsen. Als er eens weinig vlinders te zien zijn gaan de leerlingen ook op zoek naar andere vliegbeestjes en bekijken ze een nectarbloem van dichtbij.

Vogels spotten in de tuin, groep 5-8

Kom met je klas naar de tuinvogels kijken in de tuin van de Ulebelt! In combinatie met een aantal voorbereidende opdrachten in de klas vormt deze les een goede introductie op zoiets doodgewoons als vogels in de tuin. Waarom zouden vogels in je tuin willen komen, welke vogels zitten er, hoe kun je ze nog meer lokken en wat

eten ze daar, hoe wonen ze daar? Tijdens deze doe-het-zelfles gaan de kinderen bij de Ulebelt op pad om vogels te spotten en onderweg opdrachten uit te voeren. De les is geschikt voor groep 5-8, alle materialen worden klaargezet door een medewerker van de Ulebelt. Een handleiding gaat van te voren naar de klas, met ook de opdrachten ter voorbereiding. Het voorjaar is de meest geschikte periode voor deze les. Leuk om te combineren met zelf nestkastjes timmeren op school!

Ontdekkisten Kinderboerderij, groep 1-4

Als variant op de boerderijlessen: een serie **Ontdekkisten**, waarmee de klas de Kinderboerderij gaat verkennen. Voor verschillende leeftijdsgroepen zijn er kisten gemaakt en elke kist is genoeg om een groepje van 6 kinderen zo'n ongeveer 20-30 minuten aan het werk te zetten. Door de kisten te combineren, is er een leerzame ochtend of middag van te maken, met aansluitend buiten spelen op de natuurspeelplekken.
De ontdekkisten voor groep 3-4 zijn: **Lopen als een geit, hoe bevalt dat?**; **Kriebelbeestjes** en **Van kop tot kont**. Kleuterkisten gaan o.a. over **Koos Konijn**, **Guusje Geit** en **Koemelken**. De ontdekkisten zijn ontwikkeld om aan de grote vraag naar de boerderijlessen te kunnen voldoen: als er geen plek meer is bij de lessen, kunnen de ontdekkisten als een doe-het-zelf-les geboekt worden!

Op excursie met je klas

Behalve de buitenlessen op het terrein van de Ulebelt, zijn er nog meer mogelijkheden om er op uit te trekken met de klas.

Struinen door natuur in de stad

Zin in een leuke middag struinen als schoolreisje/ excursie, naar een natuurgebied dichtbij de stad? Leen dan een setje van 5 rugzakjes om te gaan struinen in de Douwelerkolk of in het Zandweteringpark. De Douwelerkolk is een prachtig afwisselend natuurgebied tussen de Rivierenwijk en Schalkhaar. Het Zandweteringpark aan noordzijde van de wijk Keizerslanden is een relatief nieuw park, met leuke speelplekken langs de Zandwetering, beide gebieden lenen zich uitstekend voor natuurstruintochten. Hiervoor zijn 5 rugzakjes te leen met Struinwaaiers en onderzoeksmateriaal, genoeg om met een klas op pad te gaan.

De waaier vol natuurbelevingsopdrachten is speciaal ontwikkeld voor kinderen van 8-10 jaar om op speelse wijze natuur te beleven in een prachtig natuurgebied. In de rugzakjes zitten wat extra hulpmiddelen, zoals een schepnetje, zoekkaarten en loeppotje. Gegarandeerd veel natuurplezier, uitvoerbaar in alle seizoenen.

Struinen langs Ruimte voor de Rivier

Met de Expeditie uiterwaard gaan kinderen onder begeleiding van een deskundige gids een lekkere struintocht in het uiterwaardengebied doen. Voorafgaand aan het veldwerk verzorgt de leerkracht een voorbereidende les, die kant-en-klaar is afgeleverd door de Ulebelt. Duur van het bezoek aan de uiterwaarden: 2,5 uur (excl reistijd). Aan bod komen de ontwikkelingen en veranderingen in dit gebied, waterveiligheid en het Ruimte voor de Rivier-programma, en uiteraard dieren en planten die je onderweg tegenkomt. Met gerichte opdrachten gaan de kinderen aan de slag om het gebied te verkennen en te beleven. Ze leren en passant waarom er ruimte voor de rvier is gemaakt bij Deventer.

Materiaalzendingen

Elk jaar biedt de Ulebelt een aantal verschillende materiaalzendingen aan. Dit zijn zogenaamde leskist-plus-producten: behalve een uitgebreide leerkrachtenhandleiding met lessuggesties zit er in een materialenzending elk jaar 'levend' materiaal: zaden, poppen etc. De materialenzendingen zijn veelal een samenwerkingsproduct van de gezamenlijke NME-centra in Gelderland.

Voor het komende schooljaar zijn de thema's **Paddenstoelen kweken**; **Vogels in de winter**; **Vierkante metertuin** en **Vlinders** aan de beurt.

Met de materialenzending **Paddenstoelen kweken** (groep 1-8) gaan kinderen zelf ontdekken hoe paddenstoelen zich ontwikkelen. Inclusief kweekmateriaal en lessuggesties. Deze zending komt in de herfst.

In de winterperiode komt de materialenzending **Vogels in de winter** (groep 1-4), een lesprogramma met een materiaalpakket met raamstickers voor vogelherkenning, diverse voersoorten, informatie over de tuinvogeltelling voor scholen en een zogenaamde birdswing (een standaard voor op het raam om een vetbol aan te hangen). Bij het pakkket hoort een downloadlink naar de bestanden met lessuggesties.
De materialenzending **Vierkante Metertuin** (groep 1-8) biedt in de lente alle ingrediënten voor een eigen klein schooltuintje op de vierkante meter! Houten planken voor

een vierkante bak, latten voor vakverdeling; zakjes zaad voor alle vakjes en een uitgebreide instructie voor gebruik. Zelf zorgen voor grond, en dan lekker aan de slag met eigen teelt! De vierkante metertuin kan zelfs op stoeptegels geplaatst!

De **Vlinderzending** bestaat uit poppen, eitjes en rupsen, plus een vlinderkast, zoekkaarten en handleiding: fascinerend om de cyclus van het Koolwitje te bestuderen. Afhankelijk van beschikbaarheid van het materiaal zal deze zending half mei naar de scholen gaan. Deze zending is goed voor 3-4 weken vlinderplezier in de klas!

Het is verstandig om deze producten snel te reserveren! In de NME-gids staan de besteldata ook vermeld.

Leren in je eigen schoolomgeving

Kinderen kennis laten maken met de directe schoolomgeving: een aantal leskisten leent zich hier goed voor. Voordeel van de eigen schoolomgeving: het is dichtbij en makkelijk te organiseren om daar een buitenles te doen. Natuurbeleving begint al op de stoep van de eigen school, vaak vinden kinderen het verbazingwekkend wat er allemaal te ontdekken is zo dichtbij. Het is de kunst om samen met de kinderen hier oog voor te krijgen!

De leskist **Natuur om de school** (groep 3-4) laat kinderen op ontdekkingstocht gaan rondom de eigen school: daar is veel meer natuur te ontdekken dan je denkt! Til maar eens een stoeptegel op.
Met de **Paddenstoelenontdekkist** (groep 3-8) gaat de klas in de herfst op pad om de wondere wereld van paddenstoelen te ontdekken. Met het **Zwerfafvalproject Zwervend Afval** (groep 1-8) kan je met de hele school het thema zwerfafval oppakken en bijvoorbeeld een opruimactie rond de school ondernemen.

Bomen over bomen

Bomen zijn een aansprekend onderwerp voor veel kinderen. En bomen staan overal, ook vlakbij elke school! Diverse leskisten gaan dieper in op dit onderwerp.

Verhalen in Bomenland voor groep 3-4 gaat op een verhalende manier in op de rol van bomen. Bomen spelen de hoofdrol als herkenbare vertegenwoordigers van de natuur. Kinderen beleven de boom door verhalen en krijgen mede daardoor waardering voor bomen. De kinderen luisteren niet alleen, ze doen ook zelf ervaring op door het uitvoeren van opdrachten. Zo verkleden ze zich als boom, doen het schaduwspel of maken een seizoenbol.
De leskist **Bomen** (groep 5-6) bestaat uit vier lessen over bomen (vorm, knoppen, plaats van de boom en vruchtverspreiding met veel aanschouwelijk materiaal en onderzoeksmogelijkheden. De kist bevat een ideeënboek en materialen over bomen en hout en is geschikt voor binnen- en buitenles-sen.
Een boom is meer dan er staat voor groep 7-8 bevat vijf lessen over bomen waarin de waardevolle aspecten van bomen aanbod komen. Door verwondering, onderzoek, spel of creatieve opdracht maken de leerlingen kennis met de veelzijdige wereld van bomen. De kinderen maken een bomenpaspoort.

Elk jaar tijdens de landelijke **Boomfeestdag** gaat de gemeente in samenwerking met de Ulebelt en een aantal klassen bomen planten op een locatie in de gemeente. De klassen hebben die ochtend een educatief programma met verschillende onderdelen over bomen. Dit jaar valt Boomfeestdag op woensdag 15 maart. Het Boomfeestdagprogramma met de gemeente is bestemd voor groepen 6-8, overige groepen kunnen in de klas en in eigen schoolomgeving ook aandacht besteden aan bomen. De Ulebelt heeft hier lesbrieven en lessuggesties voor.

Tante Door's Buitenboek (groep 3-4)

Deze leskist voor de groepen 3-4 gaat over het gebruik van de zintuigen in de schoolomgeving. Deze leskist is gemaakt volgens de concept-contextbenadering: kinderen zetten hun zintuigen in om buiten beter te leren waarnemen en op deze manier de relatie met hun omgeving versterken. Aanleiding hiervoor zijn de ansichtkaarten van Tante Door, buurvrouw van de school.

Zij gaat met de fiets op vakantie en stuurt de klas elke dag een kaartje. Elke dag gebruikt ze een ander zintuig om haar omgeving waar te nemen. Ze maakt hiervan een vakantieplakboek, het zogenaamde **Buitenboe**k. Tante Door moedigt de kinderen aan ook in hun eigen omgeving te kijken, ruiken, luisteren, voelen en proeven. Speelse leskist over zintuigen!

Vogels op school (groep 5-7)

Vogels op School is een project van Vogelbescherming Nederland. Vogels op School is een project met als doel om jongens en meiden uit groepen 3 t/m 8 kennis te laten maken met vogels bij hen in de buurt. Leerkrachten kunnen met Vogels op School op meerdere momenten per jaar aandacht besteden aan vogels in de eigen omgeving. Het winterseizoen en het broedseizoen staan centraal, omdat de vogels dan het meest zichtbaar zijn. Leuk te combineren met de landelijke Tuinvogel-telling (2e helft van januari)! Bovendien sluit de materialenzending **Vogels in de Winter** mooi aan op deze lessen.

Thema Afval

Afval is binnen Deventer, met de huidige ontwikkelingen rondom Diftar, weer helemaal een actueel thema. In feite is het streven erop gericht om de hoeveelheid restafval te minimaliseren, door slim hergebruik, recyclen en afvalpreventie. Ook in de klas is hier al over te leren. Verschillende leskisten belichten dit onderwerp in de klas.

De groepen 4 t/m 6 kunnen met de leskist **Afval – zoek het uit!** kennismaken met het onderwerp afval, de verschillende afvalfracties, afvalscheiden en afval voorkomen. In deze leskist komt het thema van Diftar uitvoerig aan bod, de wijze waarop consumenten tegenwoordig hun afval moeten afrekenen met de inzamelaar. Bovendien werkt inzamelaar Circulus Berkel Milieu aan een ambitieus plan om ook binnen scholen te gaan werken aan gescheiden inzameling van afval. Veel scholen in Deventer doen hier al aan mee.

Kleuters (t/m groep 3) gaan aan de slag met de kist Pieter de Pier en verdiepen zich in het onderscheid tussen natuurlijk afval (compost) en ander afval. Op speelse wijze gaan ze op onderzoek uit. De handpop **Pieter de Pier** speelt hier een centrale rol in.

De school kan met alle kinderen het lespakket **Zwervend afval** uitvoeren, nieuw in ons aanbod!. Door actief aan de slag te gaan met zwerfafval en te bedenken hoe zij zelf zwerfafval kunnen voorkomen. Dit pakket is nieuw in het aanbod van de Ulebelt. Kinderen gaan met elkaar filosoferen en hun eigen mening vormen.

Met dit lespakket maken de leerlingen van groep 1 tot 8 kennis met zwerfafvalproblematiek, het onderscheid tussen (zwerf)afval en natuurlijk afval; zelf gaan verzamelen van zwerfafval in de wijk, sorteren en wegen ze het zwerfafval en onderzoeken ze hoe snel afval afgebroken (opgegeten) wordt in de grond. En ten slotte stelt de groep vast hoe ze zelf kunnen helpen. Wat ze belangrijk vinden aan dit onderwerp (waarden) en wat de leerlingen zelf kunnen doen of laten om hier een positieve bijdrage aan te leveren (normen).

Thema Energie, klimaat en duurzaamheid

Klimaatverandering en duurzame energie zijn actuele en maatschappelijk relevante onderwerpen, die zich ook goed lenen voor een les in de klas. de Ulebelt heeft een overzicht gemaakt van alle educatieve materialen over (duurzame) energie en zonnepanelen, naar aanleiding van het feit dat vrijwel alle schoolgebouwen in Deventer beschikken over zonnepanelen op hun dak. Dit overzicht is te downloaden vanaf de website. Hier is ook de introductielesbrief "Meten=Weten" te vinden om de opbrengsten van de zonnepanelen bij te kunnen houden met behulp het infopaneel dat bij scholen in de hal staat

Energieke scholen (groep 6-8)

Met de leskist **Energieke Scholen** doen leerlingen onderzoek naar energiebesparing en een gezond

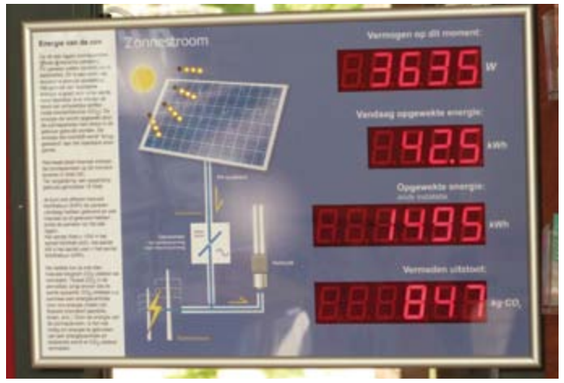

binnenklimaat. Dit onderwijsproject is niet alleen interessant voor scholen die bezig zijn met verbouwen, renoveren, nieuwbouw maar ook voor de scholen met zonnepanelen op hun dak. Het lespakket Energieke Scholen bestaat uit modulen over binnenklimaat en energiebesparing; een module over zonne-energie en een module gericht op samenwerking met de thuissituatie: Energieke Ouders! Leuk project om met de oudste leerlingen mee aan de slag te gaan. Past prima binnen de eisen voor wetenschap en techniek-onderwijs.

Nog meer energie-kisten

Er zijn nog meer leskisten op het thema energie en duurzaamheid. De kist **Energiek!** Groep 7-8 zit boordevol spannende proefjes. Twee aspecten worden behandeld: zuinig omgaan met energie en duurzame energie gebruiken. De leerlingen vinden antwoord op de vragen als 'Waarom zou ik duurzame energie gebruiken?' en 'Hoe gebruik ik duurzame energie?'

Ook met de **Broeikaskist** voor groep 7-8 gaan leerlingen aan de slag met experimenten. Veel kinderen hebben wel eens van het broeikaseffect gehoord. Maar wat is het nu eigenlijk, wat zijn de effecten en wat kunnen we er zélf aan doen? Door middel van elf uitdagende en leuke proefjes leren de kinderen over kooldioxide en planten, de rol van de zon, smelten van landijs, de natuur die in de war raakt en duurzame energie.

In het kader van Energiebesparing en klimaat-verandering doen al jaren veel scholen mee aan de **Warme Truiendag,** dit jaar op 10 februari 2017. Trek allemaal een dagje een warmere trui aan, dan kan de verwarming een graadje lager. Meedoen kan heel gemakkelijk, bij de Ulebelt is bovendien een boekje met leuke lessuggesties gratis op te vragen.

Sarah's wereld

De leskoffer **Sarah's Wereld**, voor groep 7-8, neemt kinderen mee op wereldreis om te ontdekken hoeveel beslag producten leggen op de draagkracht van de aarde. Het 11-jarige meisje Sarah schrijft brieven aan de klas en gaandeweg ontdekken de kinderen steeds meer over de weg die producten en grondstoffen afleggen voordat ze bv een spijkerbroek of een blikje cola zijn. Op een speelse heldere manier wordt het begrip ecologische voetafdruk en duurzame ontwikkeling behandeld.

Leerkrachten over Sarah:
"Het is een logische lesopbouw met afwisselende en boeiende werkvormen, waardoor de kinderen geboeid worden én blijven. Heel sterk is dat de kinderen hun kennis onmiddellijk kunnen toepassen tijdens het 'winkelen'."
"Het was een geslaagde dag. De leerlingen hebben spelenderwijs ervaren hoe zij kunnen bijdragen aan een betere leefomgeving. Ze zijn zich bewust geworden van hun eigen 'gedrag' en hoe dit verbeterd kan worden."

Kijk voor meer informatie over Sarah ook op:
www.sarahswereld.nl

Thema Kriebelbeestjes

Kleine beestjes in bodem, water of lucht kunnen kinderen enorm fascineren. Met een loeppotje kan een kind zomaar tijdenlang zoet zijn om oorwurmen, pissebedden, spinnen en mieren te bekijken. Deze leskisten gaan dieper in op kleine beestjes.

De **Bodemdiertjeskoffer** voor groep 5-8 heeft voldoende onderzoeksmateriaal om op zoek te gaan naar kleine bodemdiertjes. Werkbladen, zoekkaarten en loeppotjes zijn voldoende om de onderzoeksvaardigheden van de kinderen aan te spreken.

Met de Slakkenbak (groep 1-6) richten kinderen een eigen Slakken-woonplek in om deze grappige beestjes eens goed te bestuderen. Waar zitten eigenlijk de oren-ogen-voeten van een slak? Kun je een slak horen eten?

Soortgelijke activiteiten biedt het **Wormenhotel**: door een glazen bak in te richten met laagjes zwart en wit zand, demonstreer je heel mooi hoe wormen leven en afval verteren. Bij beide kisten horen lessuggesties. En natuurlijk passen de vlinderlessen in de tuinen van de Ulebelt en de bijenlessen met de imkers van de Imkervereniging Deventer prima bij dit thema. Groep 5-8 kan ook zonder imkerbezoek de bijenkist **Bezige Bijen** lenen.

De leskist **Bezige Bijen** (groep 5-8) bestaat uit een serie van 3 lessen. Er wordt gewerkt volgens de concept-context benadering. Met het werken met deze kist leren de kinderen over de relatie tussen: bijen onderling; bijen en de imker en over de bij en zijn omgeving. Prima te combineren met een imkerles bij de Ulebelt in de periode mei-juni!

Deze kist kan ook gebruikt worden zonder imkerles. In de tijd van de imkerlessen (mei-juni) is dit de leskist leuk als extra voorbereiding voor de imkerles. Buiten deze periode kan de leskist gewoon gereserveerd worden

Twee reacties van leerkrachten:
"Wat een fantastische leskist is Bezige Bijen! Alles erop en eraan, dvd's, printbare werkbladen, en ga zo maar door. Echt helemaal super, een feestje in de klas. Ik kan zo met heel weinig voorbereiding een fantastisch project neerzetten in de klas! Dank jullie wel!"
"De bijenleskist is echt heel erg leuk en leerzaam geworden, zo'n circuit met opdrachten en mooi materiaal om te laten zien."

Thema Water

Water blijft kinderen fascineren, en is als onderwijsthema een dankbaar onderwerp. Er zitten veel aspecten aan water, om te onderzoeken, mee te spelen, over te leren. Er zijn meerdere waterleskisten te leen, meestal in combinatie met buitenonderzoek!

Kikkerpad Slootjeskist (groep 1-2)

Om de sloot te kunnen bekijken zitten er in de kist bordjes met daarop opdrachten die de leerlingen kunnen uitvoeren. Door de ruime keuze aan opdrachten is het mogelijk om bij een sloot of vijver in de buurt van de school een opdrachten circuit uit te zetten. Ter voorbereiding aan het bezoek van de sloot van Dikkie Donderkop kan het prentenboek gelezen worden en op het digitale schoolbord bekeken worden.

Water leeft! Slootjeskisten (groep 3-8)

Met de leskist **Water leeft! Waterdiertjes ontdekken** , kunt u na een introductie over het onderwerp buiten in een sloot of vijver in de buurt van school met de leerlingen waterdiertjes vangen en bekijken. Bij de kist worden dan ook schepnetjes en uitzoekmateriaal geleverd.

Met behulp van een zoekkaart op het niveau van de leerlingen kunnen de diertjes een naam krijgen. In de leskist vindt u suggesties om het digitale schoolbord hierbij te gebruiken.
Extra voor **groep 5-6** is bij deze leskist speciale aandacht voor de kevers en wantsen in het water. Een aantal dieren kan op school verder bekeken worden. Leerlingen van **groep 7-8** kijken niet alleen naar het leven in de sloot, maar ze doen ook eenvoudige metingen. Met de schepnetten worden dieren gevangen en met een determinatietabel op naam gebracht. Op school kan met het digitale schoolbord bijv. de ademhaling van de waterdieren beken worden.

Kikker op avontuur (groep 4)

Een avontuurlijke kikker speelt een centrale rol in deze leskist. Hij heeft acht spannende en bijzondere waterverhalen geschreven. Bij elk verhaal hoort een doe-opdracht, waardoor de kinderen spelenderwijs een eigenschap van water ontdekken. Water als vergrootglas? Poeders die in water verdwijnen? Het materiaal in de kist is erg aantrekkelijk voor de doelgroep. Voor elke leerling is er een Kikkerboek met mooie tekeningen, waarin ze hun ontdekkingen opschrijven.

Watergoochelaar (groep 5-6)

De watergoochelaar is in de stad! Journaliste Hanneke Diepgraven heeft het gevoel dat deze man mensen oplicht met zijn dure watergoochelshow. Ze wil hem gaan ontmaskeren en heeft zijn goochelkist te pakken gekregen. Ze moet zelf plotseling weg, dus heeft ze de klas in een brief gevraagd de trucs te onderzoeken. Tijdens het onderzoeken van deze trucs krijgen de leerlingen spelenderwijs inzicht in acht verschillende watereigenschappen. In een krantenartikel voor de journaliste en tijdens hun eigen watergoochelshow laten ze zien dat er heel gewone watereigenschappen achter de trucs zitten en zo is de goochelaar ontmaskert! Deze leskist over eigenschappen van waterwerkt met de methode Verhalend Ontwerpen.

Waterkringloop (groep 7-8)

Water is de basis van het leven op aarde, zonder water zou er geen leven zijn. Bijna overal is wel water te vinden; in de grond, in de lucht, in mensen, dieren en planten. Het regent water uit de lucht, steeds maar weer. Hoe is dat mogelijk? Je ziet als je naar boven kijkt niet echt water. Dat water zakt in de grond, raakt de grond nooit vol? Waar komt nieuw regenwater vandaan? Raakt het water op de wereld nooit op? Allemaal vragen die relevant zijn bij het onderwerp van deze leskist. De leerlingen zullen veel van deze vragen na afloop van het werken met deze leskist kunnen beantwoorden. De leskist bestaat uit drie lessen. Twee lessen waarin de leerlingen in tweetallen een aantal proefjes en opdrachten uitvoeren. De antwoorden die ze tijdens de eerste twee lessen vinden gebruiken ze bij de afsluitende les, waarin ze het waterkringloopspel spelen.

Waterlab (groep 7-8)

De nadruk van deze kist ligt op spelenderwijs leren hoe verschillende eigenschappen werken en hoe deze eigenschappen gebruikt worden in de natuur, techniek en ons dagelijks leven.De leerlingen leren actief over acht verschillende watereigenschappen doordat ze in een soort "Klokhuis"-achtige omgeving vragen over water moeten beantwoorden en de achterliggende processen moeten verklaren. De klas vervangt namelijk het zieke team dat normaalgesproken voor het programma 'Hoe zit dat?' de voorbereiding doet. Met een helder stappenplan als leidraad zoeken ze informatie over het onderwerp op en stellen een helder verhaal samen met daarin natuurlijk een proefje om alles te verduidelijken. In een imitatie-TV presenteren ze dit en geven hiermee antwoord op de vraag.

Zelf ontdekken - maken - doen!

Er zijn verschillende leskisten, die kinderen uitdagen om zelf aan de slag te gaan om iets te maken, te ontdekken. Vaak om mee te werken in kleine groepjes. Veel van deze kisten sluiten ook aan bij de eisen voor wetenschap- en techniekonderwijs.

Er zijn ontdekkisten over thema's als **Bellenblazen** groep 1-8, **Magneten** groep 3-4 en het **Huid- en haardomino**

groep 1-2. Groepjes kinderen kunnen hier zelfstandig mee aan de slag. En natuurlijk is niets zo leuk als je eigen gemaakte producten: met de leskist **Papiermakerij** groep 5-8 kunnen kinderen hun eigen papier scheppen. De kist **Kleine Vlam** groep 1-8 leert hoe kinderen hun eigen kaarsen kunnen maken. En met de **Zuivelkist** groep 3-4 maak je je eigen kaas, eet smakelijk!

Met het **Dierenbeschermersspel** voor groep 3-8 De Dierenbescherming leren kinderen op een respectvolle manier met dieren omgaan. De relatie tussen mens en dier staat dan ook centraal in dit spel. Het Dierenbeschermersspel is bestemd voor groep 3 t/m 8 van het basisonderwijs. Het spel beslaat 24 onderwerpen die zijn voorzien van filmfragmenten op DVD. Met de eenvoudige spelregels kunnen leerkrachten zo aan de slag.

Meten en wegen: praktisch rekenen in en met natuur (groep 5-8)

Met de leskist **Meten en Wegen** doen kinderen allerlei proefjes om zaken te kunnen meten en wegen, speldernwijs. De leskist bevat alle hulpmiddelen om praktisch rekenen in de schoolomgeving vorm te geven. Door eerst te schatten en later te meten wordt het denken in dimensies gestimuleerd. Het omgaan met verschillende instrumenten, zoals stopwatch, rekenmachine, waterpas, boomhoogtemeter enzovoort, versterkt vaardigheden en vergroot de uitdaging om met toegepast rekenen aan de slag te gaan.

Biomimicry (groep 5-6)

Technieken uit de Natuur! Techiekeducatie, leren van de natuur en onderzoekjes doen in de groene schoolomgeving (of groen schoolplein). Het kan nu met het prachtige lesmateriaal Biomimicy, voor groep 5-6. Biomimicry is het nabootsen van ideeën uit de natuur om menselijke problemen op te lossen. De leerlingen gaan aan de slag met techniek en natuur door een aantal lessen waarin zij al onderzoekend en ontwerpend leren over verschillende thema's, zoals afschrikken en camoufleren. Inspiratie voor de ontwerpen halen de leerlingen uit de directe omgeving van de school. Laagdrempelig, leuk en heel leerzaam.

Smaaklessen

De S**maaklessenkist** groep 1-8 is een leskist vol materiaal om zo mee aan de slag te gaan in de keuken. Smaaklessen is hét lesprogramma over smaak en eten voor groep 1 t/m 8 van de basisschool.

Door te proeven, ruiken, horen, voelen en kijken verkennen kinderen hun eten. Volop proefjes over smaak en voedingsstoffen. Er is ook een Activiteitenmap Smaaklessen beschikbaar voor BSO!

Tuinieren

Scholen die graag in een eigen **schooltuin** aan de slag gaan, kunnen terecht bij de Ulebelt. Voor inrichtingsplannen, teeltplannen, zaaigoed en educatieve ondersteuning kunt u contact opnemen met de educatief medewerker. Ook om in aanmerking te komen voor subsidie voor zaaigoed. Nog nooit ervaring opgedaan met schooltuintjes? Begin het komende schooljaar eens met een **Vierkante metertuin**! Daar heeft iedere school plek voor. Bij de bestelling zijn zaadjes, instructies, en wat tuinmateriaal inbegrepen! Deze materialenzending komt in maart naar school.

Daarnaast is op het terrein van de Ulebelt een **schooltuinencomplex**, voor scholen die jaarrond willen komen schooltuinieren. Neem contact op met de Ulebelt als uw klas interesse heeft om het komende jaar mee te gaan doen! De tuinlessen beginnen in april en lopen door tot in de herfst. de Ulebelt heeft in samenwerking met de Stichting Schooltuinen Deventer ook lesmateriaal ontwikkeld, **Lesmap Mijn schooltuintje**, met hierin lesmateriaal voor leerkrachten en voor leerlingen. Zie ook www.schooltuinendeventer.nl

Schoolreis naar de Ulebelt

Het terrein van de Ulebelt leent zich heel goed voor een schoolreisje of verzorgde activiteiten. In overleg met leerkrachten stellen we een programma samen. Denk aan: speurtocht met speciaal thema (bv. kriebelbeestjes, seizoenen, dieren); vrij spel op de twee natuurspeel-plekken en picknick op het terras met een heerlijk ijsje van de Ulebelt. Of knuffelen met de dieren in de geitenweide combineren met voorgaande onderdelen.

Laat de kinderen hier genieten van een groene omgeving, de aanwezigheid van boerderijdieren en de combinatie met de speelplekken.
Voor begeleiders is er koffie en thee verkrijgbaar, er zijn ijsjes voor de kinderen en voor de kosten hoef je het niet te laten. Makkelijk te organiseren, want de reisafstand is klein.

De Ulebelt biedt nog meer

Naast het lenen van leskisten, meedoen aan materiaal-zendingen en/of het volgen van de boerderijlessen, zijn er natuurlijk nog meer mogelijkheden voor natuur- en milieu-educatie in en om de klas. De Ulebelt helpt uw school graag om een programma op maat te maken

Een paar voorbeelden:
Meedenken in themaweek: behalve haar eigen aanbod kan de Ulebelt ook advies geven over producten die elders beschikbaar zijn, suggesties voor excursies, gastlessen en uitwerken van activiteiten of aankoop van bijvoorbeeld specifieke materialen met zonnecellen.
Advies bij (her-)inrichting van groene speelplaats van de school: veel schoolpleinen kunnen relatief eenvoudig een natuurlijkere uitstraling krijgen. Op een schoolplein is immers meer mogelijk dan stoeptegels en standaardspeeltoestellen. Door de speelplaats meer natuurlijk in te richten, biedt de school ook mogelijkheden voor natuuronderwijs dicht bij de school. Voor beplantingsadvies en overige inrichtings¬elementen (denk eens aan een takkensofa, stapstammen, struinpaadjes, wilgentenen hutten) kunt u terecht bij de Ulebelt. We kunnen u een eind op weg helpen! Een schoolplein met meer natuur biedt volop aanknopings-punten voor lessen buiten en voor natuurbeleving.
Hulp bij de inrichting van schooltuinen. Breng de natuur weer dicht bij de klas, door samen met de klas een tuintje in te richten en groenten en bloemen te verbouwen. Veel ruimte hoeft dat niet eens te kosten, met een paar simpele ingrepen heeft u al snel een klein tuintje ingericht. de Ulebelt kan u hierbij helpen, met inrichtingsadvies, voorbeeldtuinlessen en tips voor zaai- en plantgoed.

Speciaal voor leerkrachten zelf

Presentatie aanbod aan team

Het is altijd mogelijk om als team de educatief medewerker van de Ulebelt uit te nodigen voor een presentatie over het aanbod. Een toelichting op de verschillende mogelijkheden, demonstratie van producten en suggesties voor een eerste kennismaking met de producten kan in een eerste gesprek, dat kosteloos is. Voor een eventueel vervolgtraject met maatwerkadvies kunnen kosten doorberekend worden, afhankelijk van de wensen van de school. **Maak gerust een afspraak met de educatief medewerker.**

Nieuwsbrief Ulepost

Voor leerkrachten heeft de Ulebelt een digitale nieuwsbrief, met de laatste nieuwtjes, ontwikkelingen, lesaanbod en tips voor gebruik in het onderwijs. De nieuwsbrief verschijnt 6x per jaar en een abonnement is gratis. Aanmelden kan heel eenvoudig via email. De Ulepost is ook altijd in te zien via de website van de Ulebelt.

Veldwerkprojecten IVN

Het IVN Deventer heeft vier verschillende veldwerkprojecten voor scholen die beschikken over natuurouders. Natuurouders zijn ouders die de leerkrachten helpen bij veldwerkactiviteiten.

Groep 1-2 gaat met de **Kabouters op pad**. Groep 3-4 gaat **speuren naar sporen**, groep 5-6 gaat **bodem- en waterdiertjes** onderzoeken. Groep 7-8 gaat de **uiterwaarden** verkennen.

De natuurouders krijgen van het IVN een korte praktische cursus van 4 bijeenkomsten en een excursie. In Deventer zijn al 17 scholen met natuurouders. Interesse? Kijk in de NME-gids voor de gegevens! Elk voorjaar start het IVN een **cursus voor nieuwe Natuurouders**, geef dit door aan geïnteresseerde ouders uit uw klas! Neem contact op met Carla Slange van IVN Deventer, tel (0570) 654953.

De kleine lettertjes....

Digitale NME-gids
Het educatieve aanbod voor het schooljaar 2016-2017 is te vinden via www.nmegids.nl/deventer of de website van de Ulebelt. Scholen kunnen hier rechtstreeks reserveren. Alle scholen hebben per post een brief met uitleg over het digitale uitleensysteem en de inloggegevens ontvangen. De Handleiding voor het gebruik van de digitale gids is overigens ook op de website van de Ulebelt te vinden, onder het tabblad nme-gids.

Vragen over gebruik van de gids
We ontvangen geregeld vragen over het gebruik van de gids, hieronder de belangrijkste FAQ's:

Ik ben de inloggegevens kwijt, wat nu?
Elke school heeft de inloggevens per post ontvangen. Deze gegevens zijn ook altijd op te vragen bij de Ulebelt, bel even met Maike Nelissen (tel 653437)of per mail m.nelissen@ulebelt.nl

Ik kan geen producten reserveren?
Van belang is om aan de start van een nieuw schooljaar éérst alle schoolgegegevens te controleren en groepen aan te maken. Daarna kunnen producten gereserveerd worden. Denk ook aan eventuele dislocaties van groepen, anders gaan leskisten op verkeerde adres bezorgd worden!

Ik kan voor onze groepen 5 kunnen geen boerderijles reserveren, hoe kan dat?
Het is belangrijk dat elke groep en leerkracht **apart** wordt aangemaakt onder de schoolgegevens. Voor het gemak alle groepen 5 met 75 leerlingen tegelijk aanmelden als 1 groep, geeft problemen bij de producten waar een maximum-aantal leerlingen voor vermeld staan, zoals de buitenlessen.

Ik weet niet meer wat ik gereserveerd heb.
Via de bestelhistorie van de nme-gids kun je alle bestellingen terugzien en zo nodig wijzigen.

Transportdienst Ulebelt
Voor vervoer van de leskisten binnen het werkgebied biedt de Ulebelt een gratis transportdienst; iedere vrijdag vanaf 9.00 uur, tenzij anders aangekondigd (bij feestdagen). Zorg ervoor dat de geleende leskist schoon, gecontroleerd, compleet en wel voor transport klaar staat bij de ingang. Bent u als leerkracht zelf niet aanwezig, zorg er dan voor dat een collega of conciërge op de hoogte en aanwezig is om de leskist aan te nemen of af te leveren. Voor de aangenomen leskist moet worden getekend. Voor incomplete of vervuilde leskisten kan een factuur gestuurd worden.

Kosten van educatief aanbod
De Ulebelt ontvangt gemeentelijke subsidie voor het aanbieden van educatieve producten. Daardoor kunnen we de prijs van de producten betaalbaar houden voor deelnemende scholen binnen de gemeentegrenzen. Alle producten in het aanbod hebben een prijs in **klavers** gekregen. Elk half jaar verstuurt de Ulebelt facturen voor het afgenomen producten van die periode. Een leerkracht hoeft dus niet ter plekke af te rekenen! Hierbij geldt, dat een klein kortingspercentage wordt verleend bij grote afname.

NB: Scholen buiten de gemeente Deventer kunnen gebruik maken van het aanbod, maar betalen een hogere bijdrage.

Product	Aantal klavertjes	scholen buiten Deventer*
Leskist (klein)	1	€ 25,00
Leskist (groot)	2	€ 35,00
Materiaalzending	3-6	€ 60,00
Boerderijlessen	5	n.v.t.
Imkerlessen	5	n.v.t.

* prijs is inclusief transportkosten tot 10 km afstand

De prijs van een klavertje bedraagt €9,95 (incl 6% BTW). Bij grote afname geldt een kortingspercentage: meer dan 15 klavers geldt 5% korting; meer dan 25 klavers geldt 7,5% korting; meer dan 35 klavers geldt 10% over totale bedrag.
Om het u zo gemakkelijk mogelijk te maken, houdt de Ulebelt de "klaverstand" van uw school per computer bij. U ontvangt halfjaarlijks een factuur voor de afgenomen producten.

Jaarkalender

September/oktober Expeditie Uiterwaard
10 oktober Dag van de Duurzaamheid
Oktober/november Seizoenstochten bij Ulebelt
Oktober/november Materialenzending Paddenstoelen kweken
Januari Materialenzending Vogels in de winter
Half januari Tuinvogeltelling
10 februari Warme Truiendag
Maart-juli Beleef de Lente (Vogelbescherming)
Maart materialenzending Vierkante Meter Tuin
15 maart Boomfeestdag
Voorjaar Vogels spotten- buitenles bij Ulebelt
Maart/april Cursus natuurouders IVN
Maart-mei Seizoenstochten bij Ulebelt
Mei/juni materialenzending vlinders; vlinderlessen Ulebelt
Mei/juni Expeditie Uiterwaard
Mei/juni Imkerlessen Ulebelt

Overzicht van aanbod

Buitenlessen bij de Ulebelt

	groep
Boerderijlessen	1-8
Honingbij- imkerles	3-8
Ontdekkist Kinderboerderij doe-het-zelf	1-4
Seizoenstocht herfst of lente doe-het-zelf	1-4
Veldwerkkar op terrein Ulebelt doe-het-zelf	4-8
Vlinderles Ulebelt-tuin doe-het-zelf	5-6
Vogels spotten in de tuin doe-het-zelf	5-8

Excursies/ buitenlessen elders

Struintocht Uiterwaard/Ruimte voor de Rivier	7-8
Struinen door natuur in de stad	6-8

Materiaalzendingen

Paddenstoelen kweken	1-8
Vierkante metertuin	3-8
Vlinders in de klas	1-8
Vogels in de winter	1-4

Leskisten

Afval, zoek het uit	4-6
Bellen Blazen *	1-8
Bezige Bijen	5-8
Biomimicry lesmap •	5-6
Bodemdiertjeskoffer *	5-8
Bomen *	5-6
Broeikaskist * •	7-8
Dierenbeschermersspel	3-8
Een boom is meer dan er staat *	7-8
Energiek •	7-8
Energieke scholen •	7-8
Geboorte en verzorging	1-3
Huid- en haardomino	1-2
Kikkerpad Slootjeskist *	1-2
Kikker op avontuur (water) *	4
Kleine Vlam - kaarsen maken •	1-8
Magneten ontdekkist •	3-4
Meten en wegen •	5-8
Natuur om de school *	3-4
Paddenstoelen Ontdekkist *	3-8
Papiermakerij •	5-8
Pieter de Pier - afval *	1-3
Sarah´s wereld	6-8
Slakkenbak *	1-6
Slootjeskist Water leeft *	3-8
Smaaklessenkist	1-8
Speelboerderij	1-2
Tante Door´s Buitenboek- zintuigen *	3-4

Verhalen in bomenland *	3-4
Vogels op school *	5-7
Watergoochelaar - watereigenschappen •	5-6
Waterkringloop •	7-8
Waterlab - watereigenschappen •	7-8
Weerbericht * •	5-6
Wormenhotel *	1-6
Zuivelkist – kaas maken •	3-4
Zwervend afval *	1-8
Veldwerkmateriaal lenen	1-8

* inclusief veldwerkactiviteiten buiten!
• past goed bij wetenschap&techniek onderwijs

Projecten en overigen

Boomfeestdag	1-8
Warme Truiendag	1-8

Reserveren

Alle producten zijn te reserveren via de digitale NME-gids,te vinden via **www.nmegids.nl/deventer**

Colofon
De digitale Nieuwsbrief Ulepost verschijnt zes keer per jaar met info over het aanbod natuur- en milieu-educatie (NME) van de Ulebelt. De Ulepost bevat actueel nieuws voor het onderwijs, tips, oproepen etc. Kopij vanuit de scholen is van harte welkom! De Nieuwsbrief gaat naar alle NME-coördinatoren van de basisscholen in Deventer en daarnaast naar geïnteresseerden

Aanmelden voor een gratis abonnement kan via de coördinator Educatie Maike Nelissen: m.nelissen@ulebelt.nl of telefonisch (0570-653437). Ook voor vragen over NME of lesmateriaal!

Stichting de Ulebelt
Maatmansweg 3
7425 NC Deventer
www.ulebelt.nl
www.nmegids.nl/deventer

facebook.com/DeUlebelt
twitter.com/Ulebelt